

Stanisław Dąbrowski (1941–2020)

Stanisław Dąbrowski ur. 23.09.1941 r. w Burzynie w województwie podlaskim był powszechnie znany w środowisku polskich hydrogeologów i cieszył się wielkim autorytetem i uznaniem w gremiach specjalistów z dziedziny geologii, hydrogeologii, gospodarki wodnej i ochrony środowiska w okresie całej swojej działalności zawodowej i naukowej. Jak głosi ustne podanie, położona nad rzeką Biebrzą wieś Burzyn była siedliskiem zaściankowej szlachty (obecnie Biebrzański Park Narodowy). Z wieży widokowej w Burzynie rozpościera się niesamowity widok na rozległe rozlewiska Biebrzy. Tam w ścisłym związku z przyrodą ukształtowała się jego osobowość oraz stałość wakacyjnych powrotów.

W 1960 r. Stanisław ukończył Liceum Pedagogiczne w Łomży i jako jeden z kilku wybranych absolwentów nie otrzymał automatycznie nakazu pracy, a propozycję wybrania kierunku studiów. W liceum była wspaniała kadra pedagogiczna, m.in. nauczycielka geografii, która przed wojną pracowała w kopalni węgla kamiennego w Belgii (prawdopodobnie rozbudziła jego zainteresowanie do geologii), i nauczyciel wychowania fizycznego, założyciel drużyny rugby, co w latach 50. XX w. było to w Polsce ewenementem. Ta szkoła wykształciła w Dąbrowskim chęć dzielenia się z innymi swoją wiedzą, umiłowanie przyrody i historii oraz otwartość w kontaktach interpersonalnych.

W 1966 r. Stanisław Dąbrowski ukończył studia na Wydziale Geologii na kierunku geologia ogólna Uniwersytetu Warszawskiego. Tytuł magistra geologii uzyskał na podstawie pracy magisterskiej pt. *Jura okolic Rudnik i Włodkowic*, wykonanej pod kierunkiem prof. Jana Ryszarda Kutka (1935–2013). Jako student był bardzo aktywny, działał w Kole Naukowym oraz w Zrzeszeniu Studentów Polskich. Po obronie magisterium mógł pozostać na uczelni, ale wybrał Poznań, może dlatego, że jego żona Helena (magister matematyki) została zatrudniona w poznańskim Zakładzie Elektronicznej Techniki Obliczeniowej, otrzymując służbowe mieszkanie, a może *kusiła* go, jeszcze wtedy nieznaną, regionalną pasmową strukturą hydrogeologiczną na Niżu Polskim, która odkryta przez Stanisława Dąbrowskiego zyskała z czasem nazwę *wielkopolska dolina kopalna*.

W lipcu 1966 r. rozpoczął pracę w Przedsiębiorstwie Hydrogeologicznym w Poznaniu, początkowo w pracowni projektowej Marii Sarosiek, a już od 1970 r. w nowo utworzonym Dziale Badawczym. Dział ten został powołany w Poznaniu z inicjatywy ówczesnego Dyrektora Zjednoczenia Przedsiębiorstw Hydrogeologicznych w Warszawie dr. Witolda Olendskiego w celu wdrażania nowych metod badań do praktyki przedsiębiorstw branżowych. Kierownictwo nowej jednostki powierzono Janowi Przybyłkowi, a w zespole badawczym obok Stanisława Dąbrowskiego zostali zatrudnieni m.in.: Józef Pleczyński, Krzysztof Zborowski i Elżbieta Brylska. Pracownicy jednostki podjęli wyzwanie, publikując kolejne pozycje przeznaczone dla służby hydrogeologicznej, przedsiębiorstw i innych zainteresowanych, w tym wyższych uczelni. Zaciekawienie pracami zespołu poznańskiego okazało się od początku jego działalności bardzo duże.

Zdolności i pasja badawcza członków zespołu zaowocowały w kolejnym dziesięcioleciu uzyskaniem stopnia naukowego doktora przez Jana Przybyłkę (Akademia Gór-

Ryc. 1. Stanisław Dąbrowski. Fot. ze zbiorów rodzinnych

niczo-Hutnicza – 1978 r.), Stanisława Dąbrowskiego (Uniwersytet Warszawski – 1979 r.), Józefa Pleczyńskiego (Politechnika Wrocławska – 1981 r.).

Już w roku 1970 S. Dąbrowski wspólnie z J. Przybyłkiem wydają w P.H. w Poznaniu *Instrukcję stosowania metody Theisa*. W kolejnych latach pojawiają się dwie współautorskie publikacje S. Dąbrowskiego wydane przez Wydawnictwo Geologiczne w Warszawie: *Zasady obliczeń filtracji nieustalanej według wzorów Theisa i Hantush'a*, razem z J. Przybyłkiem i E. Brylską (1971 r.), oraz *Modelowanie filtracji wód podziemnych w rejonie ujęć wodnych*, z E. Brylską, J. Pleczyńskim, J. Przybyłkiem i A. Szczepańskim (1972 r.).

W 1972 r. Dział Badawczy Przedsiębiorstwa Hydrogeologicznego w Poznaniu został przekształcony w Ośrodek Badań Hydrogeologicznych i Modelowania Matematycznego w Poznaniu, jednostkę o wyższej randze. Pod tą nazwą funkcjonował do lat 90. XX w., w zmieniających się co jakiś czas strukturach nadrzędnych polskiej hydrogeologii. Funkcję kierowniczą nad całym młodym wówczas zespołem pracowników działu przejął w sposób bardzo naturalny, o 15 lat starszy, Bolesław Sacha, ówczesny Główny Geolog Przedsiębiorstwa Hydrogeologicznego w Poznaniu, który bardzo przyczynił się do stworzenia dobrych warunków działania dla kierowanej przez siebie grupy badawczej (Przybyłek, Dąbrowski, 2017, *Prz. Geol.*, 65, (11/3): 1429–1430).

To nowe forum poszerzonej działalności naukowo-badawczej stanowiło o możliwościach jeszcze szerszej współpracy z jednostkami naukowymi w Polsce i zagranicą, m.in.: Akademią Górniczo-Hutniczą im. S. Staszica w Krakowie w zespole kierowanym przez prof. Andrzeja Szczepańskiego, Uniwersytetem Warszawskim (prof. Tadeusz Macioszczyk), Politechniką Wrocławską (prof. Janusz Bieniewski), Politechniką Krakowską (prof. Artur Wiecisty). Korzystając szeroko z tej współpracy, uzyskano doskonałe warunki do stosowania nowych metod modelowania

matematycznego, jako bardzo przydatnych do obliczeń zasobów eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych. Głównie dzięki inicjatywie S. Dąbrowskiego ośrodek poznański rozpoczął w 1974 r. współpracę z Jackiem Szymanko z Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, który po powrocie ze stypendium naukowego w BRGM we Francji stworzył zespół badawczy z udziałem matematyków warszawskich (Antoni Kreczmar, Krzysztof Nowicki, Wiesław Poliszot) do pracy nad polskimi programami numerycznymi do badań modelowych w hydrogeologii. Zespół ten wykazał się *rewolucyjną czujnością*, bowiem wyczuł trendy światowe i równoległe do innych ośrodków naukowych w Polsce przewidział olbrzymie możliwości modelowania cyfrowego. W czasie, kiedy w Polsce królowały maszyny cyfrowe typu ODRA z interfejsem wejściowym typu karta perforowana doprowadzili do powstania oraz przetestowania w Ośrodku Badań Hydrogeologicznych i Modelowania Matematycznego programów obliczeniowych biblioteki HYDRYLIB (7 zeszytów wydanych przez Centralny Urząd Geologii). Programy te znalazły praktyczne zastosowanie w wielu krajowych dokumentacjach hydrogeologicznych w odniesieniu do bilansu wód podziemnych, szacowaniu ich zasobów dyspozycyjnych i eksploatacyjnych, przy projektowaniu odwodnień górniczych i budowlanych. Po modyfikacjach, wynikających z postępu wiedzy informatycznej, programy biblioteki HYDRYLIB były stosowane w praktyce hydrogeologicznej i dydaktyce uczelnianej aż do I dekady XXI w. Olbrzymią zasługą S. Dąbrowskiego w tym zakresie była wieloletnia współpraca merytoryczna z J. Szymanko i jego warszawskim zespołem oraz równoległe z hydrogeologami ośrodka poznańskiego podczas opracowywania i praktycznego wdrażania kolejnych rozwiązań numerycznych.

Podkreślenia wymaga również jego udział w wydaniu francuskiej publikacji podręcznikowej, przetłumaczonej przez prof. Marka Rogoża, za zgodą autora, na język polski: *Budowa modeli matematycznych w hydrogeologii* (Emsellem Y., 1975, ZPH-PH w Poznaniu).

W Ośrodku Badań Hydrogeologicznych i Modelowania Matematycznego S. Dąbrowski pracował aż do końca 1994 r., będąc jego ostatnim kierownikiem. W styczniu 1995 r. podjął pracę w firmie Hydroconsult Sp. z o.o. Biuro Studiów i Badań Hydrogeologicznych i Geofizycznych w Poznaniu, w której od 2004 r. do śmierci sprawował funkcję Prezesa Zarządu Spółki.

Stanisław Dąbrowski posiadał uprawnienia geologiczne nr 050665 w zakresie projektowania i dokumentowania hydrogeologicznego i nr VII-0125 w zakresie kartografii geologicznej, był wpisany na listę Rzeczników Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w zakresie geologii i ochrony środowiska – nr 378, był biegłym MOŚZNiL nr 0324 i Wojewody Wielkopolskiego nr 0072 w zakresie sporządzenia ocen oddziaływania na środowisko oraz w zakresie postępowania wodnoprawnego nr 0008. Od 1995 r. był członkiem Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych przy Ministerstwie Środowiska.

W latach 1975–1978 Stanisław Dąbrowski prowadził intensywne badania hydrogeologiczne w regionie Wielkopolski, których rezultatem było odkrycie i ustalenie granic wielkopolskiej doliny kopalnej. Zdobyta wiedza zaowocowała uzyskaniem tytułu doktora nauk przyrodniczych na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego w 1979 r. Rozprawa doktorska pt. *System regionalnego krążenia wód podziemnych w kopalnej dolinie na obszarze Środkowej*

Wielkopolski została wykonana pod kierunkiem prof. Tadeusza Macioszczyka. Odkryta struktura hydrogeologiczna otrzymana w następnych latach rangę głównego zbiornika wód podziemnych w Polsce i została zakwalifikowana jako GZWP nr 144. Zagadnienia związane z ochroną tej struktury nurtowały Stanisława Dąbrowskiego przez kolejne lata, co potwierdza wykonana pod jego kierownictwem, już w XXI w., dokumentacja hydrogeologiczna tego zbiornika, rozciągającego się równoleżnikowo przez Polskę – od Odry po Wisłę.

W latach 1983–1990 dr Stanisław Dąbrowski prowadził wykłady i ćwiczenia z dziedziny hydrogeologii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych. Trzeba przyznać, że docierały do nas wyrazy sympatii od dawnych studentów.

Stanisław jest autorem lub współautorem ponad 80 publikacji książkowych, artykułów z dziedziny hydrogeologii stosowanej i regionalnej, modelowania matematycznego zagadnień hydrogeologicznych, ochrony środowiska i geologii czwartorzędu.

Doktor Stanisław Dąbrowski był konsultantem naukowym opracowań z zakresu hydrogeologii i ochrony środowiska latach 1981–1994 w Przedsiębiorstwie WODROL w Jasinie, Przedsiębiorstwie Geologicznym w Warszawie oraz HYDROCONSULT Sp. z o.o. w Poznaniu, a w latach 2001–2003 firmy WL/Delft Hydraulics, Delft (Holandia) przy opracowywaniu tematu pt. *Introduction of the Water Framework Directive in Poland with emphasis on the Brda river catchment area*.

Aktywny działacz NSZZ *Solidarność* zarówno w czasie powstawania związku, jak i podczas stanu wojennego. W latach 1980–1981 był prelegentem Działu Informacji NSZZ *Solidarność* Regionu Wielkopolska.

W okresie swojej długoletniej pracy w Przedsiębiorstwie Hydrogeologicznym, później w Kombinacie Geologicznym Zachód we Wrocławiu, Oddział w Poznaniu, a od lat 90. XX w. w Przedsiębiorstwie Geologicznym we Wrocławiu Proxima S.A. Oddział w Poznaniu S. Dąbrowski otrzymał następujące odznaczenia: Zasłużony dla Geologii Polskiej Srebrna Odznaka – 1981 r., Srebrny Krzyż Zasługi – 1982 r., Zasłużony dla miasta Poznania – 1986 r., Zasłużony dla województwa poznańskiego – 1986 r., Zasłużony dla Przedsiębiorstwa Geologicznego we Wrocławiu – 1988 r., Zasłużony dla miasta stołecznego Warszawy – 1988 r., Zasłużony dla Geologii Polskiej Złota Odznaka – 1989 r.

Doktor Stanisław Dąbrowski w okresie swojej służby hydrogeologicznej dla Polski, przez ponad 50 lat (1966–2020), zdobył ogromną wiedzę i doświadczenie w zakresie podstawowych badań hydrogeologicznych, kartowania geologicznego i sozologicznego, dokumentowania zasobów i ochrony ujęć wód podziemnych oraz dla regionów hydrogeologicznych, modelowania dla potrzeb oceny zasobów wód podziemnych, odwodnień budowlanych i kopalnianych oraz migracji zanieczyszczeń w wodach podziemnych, co dokumentuje zbiór kilkuset opracowań, w których większości był kierownikiem lub odpowiedzialnym dokumentatorem i projektantem. Na co dzień dzielił się bardzo chętnie swoją wiedzą i doświadczeniem z młodymi adeptami hydrogeologii, którzy trafiali pod jego opiekuńcze skrzydła, stając się później uznanymi specjalistami. Ten przekaz to była nie tylko sucha wiedza, ale i pasja twórcza w obranej dziedzinie i szerokie spojrzenie na wzajemne zależności różnych czynników w skomplikowanym środowisku przyrodniczym. W swoich badaniach ciągle udawał, że wytrawny specjalista w modelowaniu matematycznym to

przede wszystkim doskonale wykształcony hydrogeolog i dlatego śmiało można stwierdzić, że dr Stanisław Dąbrowski miał tak liczne sukcesy w tej dziedzinie.

Jego udział w niezliczonych spotkaniach na forum geologicznym (Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego) i hydrogeologicznym (sympozja i cykliczne konferencje w ramach WPH, MPWP i PZITS w Częstochowie) był zawsze bardzo aktywny, z dobrymi aktualnymi referatami i otwarciem się na rzeczową dyskusję.

W ramach dokumentowania regionalnych zasobów wód podziemnych S. Dąbrowski kierował zespołami i brał czynny udział w opracowaniu projektów i dokumentacji dla: regionu wielkopolskiego (ok. 50 opracowań), m.in.: wielkopolskiej doliny kopalnej, wysoczyzny kaliskiej, leszczyńskiej, rejonu konińskiego-kłodawskiego, doliny Prosnicy, zlewni Prosnicy, zlewni Pliszki i Ilanki, pradolin: warszawsko-berlińskiej i toruńsko-eberswaldzkiej, Poznańskiego Dorzecza Warty, wysoczyzny średzko-gnieźnieńskiej, zlewni Baryczy i Obry; regionu pomorskiego: zlewni Regi i Przymorza, Wieprzy i Przymorza, Dolnej Odry, Kalicy i Tywy, Płoni i Iny, Gowienicy i Słupi; innych regionów: zlewni Górnej Warty, zlewni Pilicy, niecki radomskiej, niecki wrocławskiej, niecki krzeszowskiej, kredowego zbiornika fordońskiego rejonu Bydgoszczy.

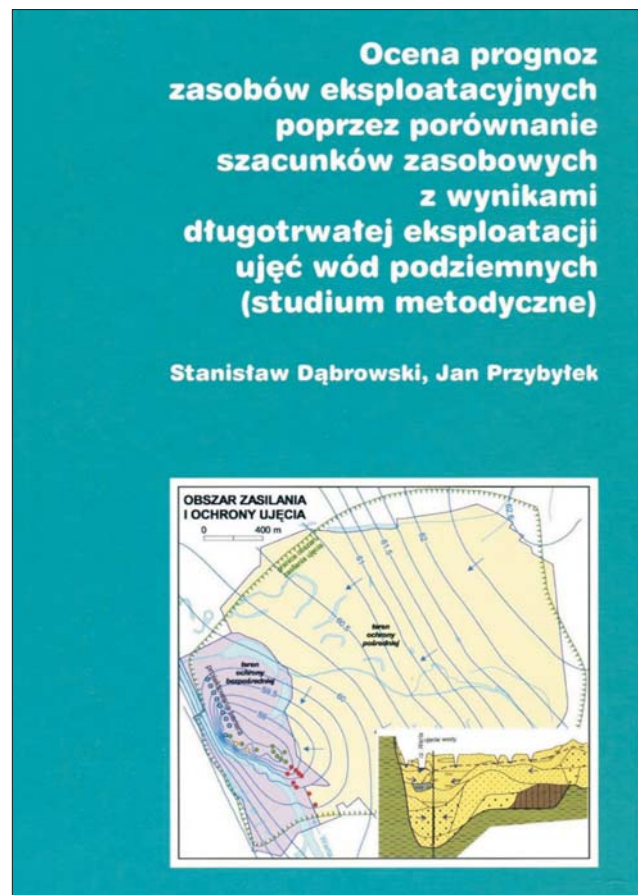
W zakresie udziału dr Stanisława Dąbrowskiego w systematyzacji działań dla prowadzenia jednolitej gospodarki wodnej w Polsce należy wskazać opracowane w firmie Hydroconsult Sp. z o.o. bilanse wodnogospodarcze i warunki korzystania z wód dorzecza: Górnej Warty, Prosnicy, Gunicy, Wieprzy i Przymorza, Regi i Przymorza, Pliszki i Ilanki, Kalicy i Tywy oraz dokumentacje hydrogeologiczne dla GZWP w aspekcie oceny wartości użytkowych zgromadzonych w nich wód, celowości i kolejności wprowadzania zabiegów ochronnych.

W tym miejscu należy wspomnieć niezwykle miłą i bardzo wzruszającą uroczystość, która miała miejsce w trakcie XV Sympozjum *Współczesne Problemy Hydrogeologii* (Poznań–Żerków, 14–16.09. 2011 r.), a mianowicie wspólnego jubileuszu 70 lat życia trójki nestorów, od lat z sobą intensywnie współpracujących, w osobach: dr. Stanisława Dąbrowskiego, prof. Jana Przybyłka i prof. Andrzeja Szczepańskiego, w obecności kilkuset hydrogeologów z różnych ośrodków w Polsce.

Już po osiągnięciu wieku 70 lat Stanisław Dąbrowski wspólnie z Janem Przybyłkiem opublikowali książkę podsumowującą doświadczenia polskich hydrogeologów w ocenie prognoz zasobów eksploatacyjnych poprzez porównanie szacunków zasobowych z wynikami długotrwałej eksploatacji ujęć wód podziemnych (ryc. 2), która zawiera opis 20 ujęć z obszaru całej Polski z diagnozą stanu ich udokumentowania i ocenami popełnionych błędów w opracowanych prognozach.

Pasję hydrogeologiczną dr. Stanisława Dąbrowskiego kontynuuje jedna z córek – Maria, która ukończyła studia geologiczne na Wydziale Nauk Geograficzno-Geologicznych UAM w Poznaniu, specjalność hydrogeologia i geologia inżynierska, i pracuje w firmie Hydroconsult Sp. z o.o. w Poznaniu.

Doktor Stanisław Dąbrowski był aktywny zawodowo do końca swoich dni, zmarł w dniu 12 października 2020 r. Msza święta pogrzebowa została odprawiona w dniu 17 października 2020 r. w kościele pw. św. Ojca Pio w Pozna-

Ryc. 2. Ostatnia pozycja książkowa S. Dąbrowskiego (Bogucki Wyd. Nauk., Poznań 2012)

niu. Został pochowany na cmentarzu w Suchym Lesie przy ul. Borówkowej.

Wybrane publikacje Stanisława Dąbrowskiego

- DĄBROWSKI S., PRZYBYŁEK J. 1980 – Metodyka próbnego pomiaru w dokumentowaniu ujęć wód podziemnych. Wyd. Geol., Warszawa.
- DĄBROWSKI S. 1990 – Hydrogeologia i warunki ochrony wód podziemnych Wielkopolskiej Doliny Kopalnej. Publikacja CPBP04.10 nr 65. Wyd. SGGW, Warszawa.
- DĄBROWSKI S., GÓRSKI J., PRZYBYŁEK J., KAPUŚCIŃSKI J., SZCZEPAŃSKI A. 2004 – Metodyka określania zasobów eksploatacyjnych ujęć zwykłych wód podziemnych. Poradnik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- DĄBROWSKI S., PRZYBYŁEK J. 2005 – Metodyka próbnego pomiaru w dokumentowaniu wód podziemnych. Poradnik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- DĄBROWSKI S., PRZYBYŁEK J., GÓRSKI J. 2007 – Subregion środkowej Odry północny. [W:] Hydrogeologia regionalna Polski, tom I – Wody słodkie. Wyd. Państw. Inst. Geol., Warszawa.
- DĄBROWSKI S., PRZYBYŁEK J., GÓRSKI J. 2007 – Subregion Warty nizinnej. [W:] Hydrogeologia regionalna Polski, tom I – Wody słodkie. Wyd. Państw. Inst. Geol., Warszawa.
- DĄBROWSKI S., KAPUŚCIŃSKI J., NOWICKI K., PRZYBYŁEK J., SZCZEPAŃSKI A. 2011 – Metodyka modelowania matematycznego w badaniach i obliczeniach hydrogeologicznych. Poradnik metodyczny. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- DĄBROWSKI S., PRZYBYŁEK J. 2012 – Ocena prognoz zasobów eksploatacyjnych poprzez porównanie szacunków zasobowych z wynikami długotrwałej eksploatacji wód podziemnych (studium metodyczne). Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

Jan Przybyłek, UAM w Poznaniu
Andrzej Szczepański, AGH w Krakowie